

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

Олег МАРЕНКОВ

2026 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Яблуновського Артура Володимировича «Українська національна ідентичність в практиках конструювання: модуси трансформації в актуальних реаліях», представленій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 054 Соціологія

Витяг

з протоколу №2 міжкафедрального наукового семінару факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара від 6 березня 2026 року

ПРИСУТНІ: Усі члени наукового семінару.

ГОЛОВУЮЧИЙ: д-р політ. наук, проф., декан факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Кривошеїн В.В. (23.00.01 – теорія та історія політичної науки).

СЕКРЕТАР: канд. філос. наук, доц., доцентка кафедри філософії Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Вершина В.А. (09.00.05 – історія філософії).

Присутні:

Д-р політ. наук, проф. **Кривошеїн В.В.**; канд. філос. наук, доц. **Вершина В.А.**; канд. соціол. наук, доц. **Бойко В.А.**; д-р філос. наук, канд. соціол. наук, доц. **Ходус О.В.**; д-р політ. наук, проф. **Іщенко І.В.**; д-р філос. наук, проф. **Бродецька Ю.Ю.**; канд. політ. наук, доц. **Петров П.Г.**; канд. соціол. наук, доц. **Гудзенко О.З.**; д-р політ. наук, проф. **Ставченко С.В.**; д-р філос. наук, проф. **Шевцов С.В.**; канд. політ. наук, доц. **Головка І.К.**; д-р філос. наук, проф. **Окороков В.Б.**; д-р філос. наук, доц. **Кулик О.В.**; д-р соціол. наук, доц **Ніколенко В.В.**

Запрошені: Яблуновський А.В. (здобувач).

Порядок денний: розгляд і обговорення дисертаційної роботи Яблуновського Артура Володимировича, представленій на здобуття ступеня

доктора філософії за спеціальністю 054 Соціологія.

Тема дисертації: «Українська національна ідентичність в практиках конструювання: модуси трансформації в актуальних реаліях», яка затверджена Вченою радою Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара 01.12.2022 р. (протокол № 4), уточнена за рішенням вченої ради факультету суспільних наук і міжнародних відносин ДНУ від 20.10.2025 р. (протокол № 2).

Наукова керівниця: д-р філос. наук, канд. соціол. наук, доц., професорка кафедри політології, соціології та публічного управління Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Ходус О.В.

Підготовка здобувача третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти здійснюється за акредитованою освітньо-науковою програмою «Соціологія» зі спеціальності 054 Соціологія (Сертифікат про акредитацію освітньої програми № 16423, дійсний до 24.06.2026 р.).

СЛУХАЛИ:

Обговорення дисертації аспіранта 4-го року навчання Яблуновського Артура Володимировича на тему: «Українська національна ідентичність в практиках конструювання: модуси трансформації в актуальних реаліях», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 054 Соціологія.

Перевірку на плагіат здійснювала комісія у складі: канд. філос. наук, доц., доцентки кафедри філософії Вершина В.А.; канд. соціол. наук, доц., доцентки кафедри політології, соціології та публічного управління Гудзенко О.З, доцента кафедри міжнародних відносин Петров П.Г., аспіранта кафедри політології, соціології та публічного управління Бойко В.В. За результатами перевірки дисертаційної роботи на плагіат програмою «Strike Plagiarism» зроблено висновок: дисертаційна робота Яблуновського має високий рівень унікальності (89 %) і може бути допущена до захисту.

Роботу було розглянуто фахівцями-експертами: канд. соціол. наук, доц., доценткою кафедри політології, соціології та публічного управління Бойко В.А. та канд. соціол. наук, доц., доценткою кафедри політології, соціології та публічного управління Гудзенко О.З.

Робота виконана на 289 сторінках і містить такі складові частини: анотація, зміст, вступ, основна частина, висновки, список використаної літератури, додатки.

Для викладення основних положень дисертації, що розглядається, слово надається аспіранту Яблуновському Артуру Володимировичу. Будь-ласка, регламент виступу – до 20 хвилин.

Аспірант Яблуновський А.В.:

Шановний головуєчий, шановні члени міжкафедрального семінару!

Представляю дисертаційне дослідження на тему: «Українська національна ідентичність в практиках конструювання: модуси трансформації в актуальних реаліях».

Актуальність теми. Повномасштабне російське вторгнення 2022 року спричинило значні трансформації української національної ідентичності. Про це

свідчать, зокрема, дані опитувань про ставлення українців до питань мови, історії, культури за зовнішньої політики.

Розглядаючи причини подібних змін, можна виявити, що вони були викликані не лише реакцією на російську агресію, але й практиками конструювання української ідентичності, що проводились рядом суб'єктів. Тому для розуміння трансформаційних процесів, що стались з українською національною ідентичністю, необхідно розкрити особливості практик її конструювання.

Тематика української національної ідентичності в вітчизняній науці характеризуються нестачею ґрунтовних робіт, що аналізували б роль окремих соціальних суб'єктів у її конструюванні. Також існує обмежена кількість праць, що досліджували б цю б тематику в рамках соціологічної науки. Недостатньою є й кількість робіт, що аналізували б вплив повномасштабного вторгнення на українську національну ідентичність та її конструювання.

Тож актуалізація дослідницького інтересу щодо української національної ідентичності як продукту соціального конструювання пов'язана із необхідністю вирішення проблемної ситуації, яка полягає в протиріччі між необхідністю аналізу тенденцій трансформації змістовних характеристик цього феномену і відсутністю ґрунтовних теоретико-методологічних засад щодо отримання такого роду знання.

Метою роботи є концептуалізація феномену української національної ідентичності як простору культурно-символічних значень, що утворюється в конкретних практиках й контекстах конструювання.

Реалізація мети забезпечується виконанням таких завдань:

- виокремити та систематизувати основні теоретико-методологічні підходи до вивчення національної ідентичності як соціального феномену й теоретичного концепту;
- визначити ґносеологічні засади дослідження української національної ідентичності у вітчизняному соціо-гуманітарному знанні;
- обґрунтувати методологічну рамку концептуалізації національної ідентичності як продукту прагматичної активності конкретних соціальних суб'єктів;
- з'ясувати змістовно-сутнісні характеристики феномену української національної ідентичності як дискурсивного конструкту, що залежить від практик різних соціальних агентів;
- встановити конститутивні умови й змістовні параметри практик конструювання української національної ідентичності до початку російської агресії;
- визначити специфіку практик конструювання української національної ідентичності в надзвичайних умовах російсько-української війни;
- окреслити особливості державного (офіційного) конструювання української національної ідентичності на прикладі практик Уповноваженого з захисту української мови та Українського інституту національної пам'яті.

Об'єктом дослідження є українська національна ідентичність в практиках конструювання.

Предмет дослідження – змістовні, контекстуальні, інструментальні аспекти практик конструювання української національної ідентичності.

Методи дослідження. Під час роботи над дисертаційною роботою використовувався комплекс загальнонаукових та спеціально-наукових методів. Серед загальнонаукових методів можна виділити *аналіз* та *синтез*, *індукцію* та *дедукцію*, *порівняння*, *узагальнення* та *абстрагування*.

Серед спеціально-наукових використовувались такі методи: *порівняльно-історичний* – при вивченні змін в практиках конструювання української національної ідентичності (підрозділ 2.3 та 3.1.); *структурно-функціональний аналіз* – для визначення ролі ключових суб'єктів в конструюванні національної ідентичності (підрозділ 2.1.) та при вивченні особливостей їх практик в українському контексті (підрозділи 2.3 та 3.1.); *вторинний аналіз соціологічних даних* – для з'ясування специфіки розуміння своєї національної ідентичності українським соціумом (підрозділи 2.3 та 3.1.); *контент-аналіз* – для виявлення характерних рис конструювання української національної ідентичності державними інституціями (підрозділ 3.2.); *метод критичного дискурс-аналізу* – для розкриття того як за дискурсом про національну ідентичність приховуються владні відносини (підрозділ 3.2.).

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що *вперше*:

- визначена специфіка української національної ідентичності як дискурсивного конструкту, що ґуртується навколо таких «вузлових точок» як «мова», «історія», «культура» та «зовнішня політика», за визначення яких точиться символічна боротьба. Виявлено, що символічна боротьба відбувалась між двома проектами конструювання української національної ідентичності: «центрально-європейським» та «пострадянським», кожний з яких встановлював власні правила і коди інтерпретації зазначених «вузлових точок»;

- на підставі евристичних принципів соціального конструктивізму і теорії дискурсу виявлена специфіка української національної ідентичності як простору прагматичної активності різних «зацікавлених» суб'єктів, які мають різні інструментальні можливості в легітимації маркерів української національної ідентичності. Охарактеризована роль таких суб'єктів як держава та сукупність її інститутів, політичні партії та елітарні групи, організації громадянського суспільства, медіа, мережі інтелектуалів, релігійні організації, іноземні суб'єкти та родина;

- на підставі соціокультурного аналізу з'ясовані контекстуальні умови практик конструювання української національної ідентичності до початку російської агресії. Встановлено, що протягом всього цього періоду відбувалась символічна боротьба між прихильниками «центрально-європейського» і «пострадянського» проектів національного конструювання, жоден з яких не міг отримати ідеологічну гегемонію в суспільстві. Причина цього полягала у

відсутності достатньої політико-адміністративної та символічної влади у представників кожного з цих проектів;

- з'ясовані основні трансформації, що сталися з українською національною ідентичністю та практиками її конструювання після російської агресії 2014 року та повномасштабного вторгнення 2022 року. Доведено, що ці події створили структуру можливостей для отримання гегемонії «центрально-європейським» проектом національного конструювання. Інструменталізувавши масове несприйняття дій Росії, представники цього проекту змогли отримати достатню політико-адміністративну та символічну владу та поширити в суспільстві своє бачення ідентичності;

- розкриті особливості державного (офіційного) конструювання української національної ідентичності в актуальних реаліях на прикладі аналізу практик Уповноваженого з захисту державної мови та Українського інституту національної пам'яті. З'ясовано, що діяльність мовного омбудсмена та УІНП направлена на створення «правильного» українця, що був повністю україномовним та підтримував «національно-визвольний» історичний наратив. Це мало б створити символічний кордон перед всім російським та забезпечити високий рівень лояльності громадян до своєї держави. Виявлено, що ключові практики мовного омбудсмена полягають в здійсненні всебічного контролю за мовною поведінкою громадян в всіх сферах суспільного життя та моніторингу скарг на порушення. УІНП же акцентує увагу на досягненні ідеологічної гегемонії, для якої він проводить та приймає участь в культурних заходах, здійснює діяльність в сфері культури, створює рекомендації та експертні висновки.

Удосконалено:

- типологію основних теоретико-методологічних підходів до вивчення національної ідентичності в соціо-гуманітарному знанні. Основний акцент зроблений на висвітленні особливостей сучасних конструктивістських підходів;

- розуміння історії вивчення української національної ідентичності у вітчизняній науці. Виявлені характерні риси та вплив соціального контексту на дослідження цієї теми;

Набули подальшого розвитку:

- класифікація основних суб'єктів, причетних до конструювання національної ідентичності. Підкреслена ключова роль національної держави в цьому процесі.

- систематизація ключових інструментів та пов'язаних з ними практик, які використовують держави в процесі національного конструювання. Серед них виділені націоналізація бюрократичного апарату, політика пам'яті, культурна та медійна політика, освітня політика та державна статистика.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані у дисертації висновки можуть бути використані:

- у практичній діяльності – органами державної влади, політичними партіями та громадськими організаціями для формування оптимальної політики ідентичності в актуальних реаліях;

- в освітньому процесі – при підготовці підручників, навчальних посібників та викладанні спеціальних курсів, присвячених проблемам української національної ідентичності та практикам її конструювання;

- у науково-дослідній роботі – для подальшого вивчення процесу конструювання української національної ідентичності та його впливу на різні аспекти суспільного життя, розробки нових теоретичних підходів і методик дослідження.

Апробація результатів дослідження була здійснена на 9 наукових конференціях. Окремі положення дисертації розглядалися на теоретичних семінарах кафедри політології, соціології та публічного управління Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (у 2024-2026 рр.).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 3 статті у журналах, що входять до переліку наукових фахових видань України.

Дякую за увагу!

ЗАПИТАННЯ ТА ВІДПОВІДІ

Бродецька Ю.Ю.: У мене питання такого характеру. Проблема ідентичності... сьогодні там навіть прописувати її актуальність немає сенсу, тому що вона надто актуальна. У зв'язку з тим, у мене питання є по практичній значущості вашої роботи, тому що ви про це проговорили, але не зробили акцент. Які саме висновки, положення, можливо, вашого дослідження можуть мати реальне практичне значення, де і для чого?

Яблуновський А.В.: Так, дякую за запитання. В практичній діяльності можуть бути використані органами державної влади для проведення більш оптимальної політики ідентичності, зокрема в питаннях мови та історії, на чому я особливо акцентувався. Також у освітньому процесі вона може бути використана для підготовки підручників, навчальних посібників в галузі етносоціології. В науково-дослідній роботі, зрозуміло, може бути використана в рамках подальших досліджень цієї теми: української національної ідентичності та практик її конструювання.

Ставченко С.В.: Доброго дня, шановні колеги. Сподіваюсь, мене чує Артур Володимирович. У мене до вас уточнюючі запитання. Скажіть, будь ласка, який зміст ви вкладаєте в поняття трансформації? Йдеться про зміну змісту національної ідентичності чи про зміну практик конструювання ідентичності?

Яблуновський А.В.: Про те й інше. Власне, відбулася зміна і практики її конструювання з початку агресії 2014 року і 2022 року. Відбулось отримання

гегемонії, центральної політичної влади прихильниками центрально-європейського проекту конструювання національної ідентичності, що дало їм можливість в цих практиках реалізувати певний проект національного конструювання. І в результаті цього відбулась і трансформація української національної ідентичності, про що можемо зробити висновок, аналізуючи дані соціологічних опитувань. Дійсно, змінилось ставлення українців і до питання української мови, і до історії, культури і зовнішньої політики. Тобто, я говорю і про практики, і про результати в аспектах ідентичності, до яких ці практики призвели.

Бойко В.А.: Впродовж питання Сергія Вікторовича я також хотіла уточнити у Артура Володимировича. Скажіть, будь ласка, чи розглядаєте ви теорію культурної травми, саме як такий ресурс пояснювання трансформації ідентичності?

Яблуновський А.В.: Саме теорію культурної травми я не застосовую. Але говорючі про історичний аспект ідентичності і конструювання історичного нарративу, я згадую, що ось національно-визвольний історичний нарратив, який є частиною центрально-європейського проекту національного конструювання, засновується на певній, можна сказати, інструменталізації травми. Дійсно постійно згадується, що українці були жертвами російського імперіалізму. Згадуються всі російські агресії за останні кілька сотень років, і Голодомор, і так далі. Ну і аж до нинішньої агресії. Це дійсно важливо для відповідної історичного нарративу. Саме концепції культурної травми я не дуже торкаюсь, опираюся на інші теорії в своїй роботі.

Гудзенко О.З.: Вітаю усіх. І вас, Артура Володимирович, я хотіла спитати. У вас в дисертації така значна увага приділяється саме ролі державних інституцій в практиках конструювання української національної ідентичності. Водночас, ми розуміємо, що сучасний символічний простір взагалі формується також під впливом інших каналів або практик конструювання, таких як медіа, соціальні мережі, різні культурні практики, громадські ініціативи. Скажіть, будь ласка, як на вашу думку взагалі співвідносяться державні механізми конструювання ідентичності з цими такими альтернативними каналами? І чи не виникає, можна так сказати, певна така методологічна проблема звуження аналізу лише до офіційного дискурсу?

Яблуновський А.В.: Дякую. В своїй роботі я аналізую не тільки державний офіційний дискурс. Аналізую і те, що відбувалось в рамках громадянського суспільства, і медіа, і так далі. Просто в рамках презентації це б дуже багато часу зайняло про все показати. Дійсно, успіх центрально-європейського проекту національного конструювання був викликаний не тільки державною практикою по просуванню цього проекту, але й тим, що цей проект отримав гегемонію в рамках громадянського суспільства. Я там аналізую, як це сталося, наприклад, тому що організації громадянського суспільства здебільшого отримували гранти з боку західних країн, і західні країни були по-своєму зацікавлені, щоб в Україні

домінувала лояльна до них національна ідентичність. Також я аналізую, що, з іншого боку, навпаки, представники пострадянського проекту майже не приділяли уваги розвитку своїх структур громадянського суспільства. Робили ставку чисто на такий елітарний підхід, що просто за допомогою політтехнологій та отриманням політичної влади реалізуємо свій проект. І, власне, завдяки цьому, прихильники центрально-європейського проекту були сильніші в плані громадянської мобілізації, що, наприклад, сказалося і в Помаранчевій революції, і в Євромайдані. Також я згадую про медіа. Що в медіа з часом також відбулась, в тому числі за допомогою державних, можна сказати, репресивних заходів, гегемонія центрально-європейського проекту. У той час, як ті ЗМІ, які просували проросійський, пострадянський проект, були заблоковані, що також зменшило можливості для пресування цього проекту. В результаті склались цілий ряд факторів, які забезпечили те, що центрально-європейський проект отримав гегемонію.

Гудзенко О.З.: Наступне запитання. Ви окреслюєте два проекти конструювання української національної ідентичності – центрально-європейський і пострадянський. Ви можете мені визначити чіткіші аналітичні критерії, за якими здійснюється розмежування, або емпіричні індикатори, які дозволяють ідентифікувати саме належність певного дискурсу або практик?

Яблунівський А.В.: Я виділяю чотири вузлові точки, опираючись на теорію Лакло-Муф, дискурсивну теорію гегемонії, про те, що символічна боротьба, політична боротьба в суспільстві ведеться за визначення ключових вузлових точок. Наприклад, що така «свобода», що така «справедливість» і так далі. І різні політичні сили дають відмінне визначення, що вони розуміють під «свободою», «справедливістю» і так далі. В українському контексті я виділяю чотири основних вузлові точки. Це «мова», «історія», «культура» і «зовнішня політика». І від визначення цих чотирьох вузлових точок визначаються оці два ключові проекти. Тобто це домінування української мови, української культури, національно-визвольного антиросійського історичного наративу, уявлення про необхідність європейської політичної інтеграції, або, навпаки, акцент на російській мові культури, історичному наративі, що підкреслює спільність сторінки історії з Росією та необхідність інтеграції власне в російські структури. І в якості емпіричних індикаторів я от аналізую, наприклад, дані соціологічних опитувань. Дійсно, думка по цим питанням до останнього часу була досить розколота. Якщо ми візьмемо, особливо в регіональному вимірі, то в західних регіонах, наприклад, відбувалося, мала місце значна підтримка українзації, в той час як в південних і східних регіонах, навпаки, була дуже висока підтримка чи державної мови російської, чи надання їй статусу офіційної не в якихось окремих регіонах. В аспекті історії можна прослідкувати дані ставлення до історичних персонажів, такі як, з одного боку, Мазепа, Петлюра і Бандера, які є ключовими персонажами в національно-визвольному історичному наративі. З іншого боку, ставлення до Брежнева чи Сталіна. І дійсно, опитування про ставлення до цих персонажів в різних регіонах,

вони показували досить різні показники. І на основі цих даних можна емпірично свідчити, дві окремі моделі національної ідентичності, два окремих проекти національного конструювання.

Кривошеїн В.В.: дозвольте мені також поставити запитання. Я думаю, це коротенька має бути відповідь. Чи розрізняєте ви поняття «національна ідентичність» і «державна ідентичність»?

Яблунівський А.В.: Термін «державна ідентичність» я взагалі не застосовую, я говорю тільки про національну ідентичність. І національна ідентичність, на мій погляд, включає як громадянські аспекти – це, власне, ідентифікація себе з державою, з групою інститутів, так і етнокультурні аспекти – це, власне, ставлення до мови, історії і так далі. От в українському контексті саме етнокультурні аспекти отримали дуже широке поширення.

ВИСТУП НАУКОВОЇ КЕРІВНИЦІ Ходус О.В.:

Вітаю всіх присутніх. Що можна сказати щодо дослідницької діяльності шановного Артура Володимировича? Я погоджуюсь, тема є безумовно актуальною, ба більше вона є гостро актуальною. Як цілком справедливо зазначає Артур Володимирович, від того, який соціокультурний матеріал залучається до конструювання української національної ідентичності, в даному випадку він говорить про проект, очевидно багато що залежить від цього змісту і в плані стану масової свідомості громадян України, і взагалі щодо легітимності самої механіки державотворення. От Юлія Юріївна Бродецька цілком справедливо зазначила про аспект практичної значущості, а він, на мій погляд, є очевидний. Аналіз дискурсів, які працюють на конструювання національної ідентичності, він в даному випадку виступає як інструмент діагностики. От тих гострих конфліктних моментів, які сьогодні демонструє наше повсякдення, наші актуальні реалії. Перш за все на рівні конфлікту інтерпретацій. Є державний дискурс, а є і багато альтернативних дискурсів. І от саме це завдання Артур Володимирович намагається вирішувати в своїй дисертації.

Робота має логічну структурну побудову, є проблема, яка досліджується комплексно, тобто тут є і належне теоретичне обґрунтування, і є емпіричний вимір, який він доводить. От, зокрема, дискурс-аналіз дуже коректно застосовується, враховуючи, що працює аспірант в межах соціального конструктивізму, Тому щодо отриманих даних, вони мають і наукову новизну, і новатики певні, і практичне значення, ще раз підкреслю. Тому, як науковий керівник, я вважаю, що дисертація може бути рекомендована до подальшого розгляду вже на захисті, безпосередньо на цій процедурі. Дякую.

ВИСНОВКИ ФАХІВЦІВ-РЕЦЕНЗЕНТІВ:

Бойко В.А.: Дякую за можливість ознайомитися з цією роботою. Робота дійсно дуже цікава, ґрунтовна і актуальна. І тут дійсно ці відповіді на питання, ставляться в межах розгляду ідентичності, хто я і хто ми, вони дійсно слугують тим пояснювальним механізмам в умовах нашого спротиву російській агресії. І що я хочу по-перше зазначити, що дійсно робота виконана на високому теоретико-методологічному рівні. Дисертант торкнувся і обрав таку тему, яка була в тренді, на піку популярності протягом майже всього ХХ століття і тому було достатньо уваги приділено саме цій проблематиці з різних ракурсів, з різних методологічних позицій і це з однієї сторони дозволяє всебічно дослідити, але є ризики не знайти того свого зернятка, який був унікальним в дослідженні цієї теми. І що тут хотілося б сказати, що саме Артур Володимирович, він знайшов саме свій фокус, свій ракурс висвітлення цієї проблеми і той високий відсоток оригінальності тексту говорить про те, що дійсно він його пропустив через себе і він зміг сформуванати свою власну дослідницьку матрицю ідентичності і це дало йому можливість саме чітко виписати власну модель, яку потім він реалізує, розкриває в своїй емпіричній частині, в своєму емпіричному дослідженні. Велику увагу він приділяє саме тим проблемам, таким точкам у висвітленій ідентичності. Це елементи української національної культури, пострадянського простору, і уже сучасні ситуації, там прояву спочатку російської агресії, а потім уже повномасштабного вторгнення. І він дійсно намагається визначити ці вектори, модуси трансформації, саме формування національної ідентичності. Хоча, от знову ж таки, хотілося побажати, що він дійсно формує і висловлює, презентує свій проєкт бачення національної ідентичності, але мені здається, що тут можливо було б вже більш, скажімо так, погратися з певними моделями тих національних ідентичностей, ну хоча б якомусь такому приблизному, умовному там співвідношенню для яких регіонів, для яких вікових громад і так далі.

І дійсно, потім хотіла поговорити про суб'єктів, які він розглядає, які були причетні до конструювання національної ідентичності, і дійсно він визначає державу як такий ключовий суб'єкт, бо дійсно вона формує владний дискурс і створює ситуації дискурсу влади. І держава має свої інституції достатньо такі узгоджені і тотальні. Тобто це стосується і освітніх програм, це стосується певним чином контролювання в умовах сучасною полі-медіапростору, якщо можна так сказати. І держава має такий значний вклад і вплив у формування, у продукування цього владного дискурсу. І формування, якщо розглядати значущий етап формування ідентичності, то все ж таки дитинство і перша частина життя, вона більш така сприятлива, більш відкрита, тобто вона порожня і вона заповнюється саме тими наративами, які демонструються. І тут хотілося б подивитися, як вже більш старші покоління, які в межах уже своєї соціалізації, в межах своєї життєвої історії, саме до якої моделі національної ідентичності вони схиляються, саме як вони її собі інтерпретують, як вони в даному контексті себе пояснюють. І тут, знову ж таки, повертаючись до теоретичної частини, хотілося б, щоб ви більше

розглядаєте проблематику національної ідентичності на рівні колективної ідентичності, а як відбувається це самоідентичність, самоідентифікація, які тут процеси і механізми відбуваються. І дійсно ви багато уваги приділяєте і державним наративам, розглядаєте державу як такий вже модерновий проект. Ви там визначаєте критерії цього проекту. Одним з критерій ви називаєте секуляризацію. І мені в даному випадку, да, я погоджуюсь з вами, погоджуюся з тими авторами, на які ви спираєтесь. Але все ж таки в сучасному світі відбувається такий відкат, релігійний відкат. І це ми сьогодні спостерігаємося. Саме оця релігійна складова є сьогодні значущою і в тих війнах, які відбуваються, і також в українському суспільстві. Бо саме оця релігійна належність, обрання певної релігійної конфесії, також на сьогоднішній день дуже важлива в формуванні національної ідентичності. І саме цих аспектів мені не дуже вистачило у вашій роботі. Але в цілому хочу сказати, що робота дійсно, ще раз повторюю, обґрунтована, цікава, авторська, не викликають суми ті позиції новизни, які визначає Артур Володимирович. Тому, з моєї точки зору, вона може бути рекомендована для подальшого захисту, для проходження тих офіційних формальних етапів, захисту і подальшого отримання ступеню доктора філософії з соціології. Дякую.

Гудзенко О.З.: Дійсно, вже про це говорили усі колеги, про те, що тема дисертаційного дослідження дуже актуальна, і поданий текст присвячений одній з найбільших таких суспільно-значних, науково-актуальних проблем сучасності – це осмислення української національної ідентичності. Осмислення української національної ідентичності як феномену, що не лише історично формується, а постійно відтворюється, конструюється, трансформується. Тобто, фактично, змінна така складова присутня навіть в самій темі у вас, тому що практики конструювання фактично ви вивчаєте. Дійсно, в умовах повномасштабної російсько-української війни така проблематика набула особливої ваги, оскільки питання саме мови, історичної пам'яті, культури, символічних кордонів, державної політики, ідентичності і навіть, можна сказати, символічної такої боротьби за легітимні інтерпретації самого конструкту національного, вони сьогодні перебувають в центрі всіх суспільних і політичних процесів. Я не буду зупинятися, багато говорити про актуальність, тому що вже це обговорили. Можу сказати про те, що перевагами, безперечною перевагою роботи є широта теоретичного охоплення. Автор демонструє гарну обізнаність із класичними, сучасними підходами до вивчення нації, національної ідентичності. Достатньо представлено різні підходи – це і модерністські, і примордіалістські, дискурсивні, критичні підходи. Залучено багато різних наукових праць – і Зігмунта Баумана, і Ульріха Бека, багатьох інших таких науковців сучасності. Позитивно можу оцінити і спробу інтеграції західних теоретичних моделей з українським матеріалом. Автор окреслює основні такі модули осмислення української національної ідентичності у вітчизняній традиції, простежує еволюцію відповідних уявлень від державної інтерпретації до сучасних конструктивістських підходів. Окремо варто відзначити таку соціологічну

перспективу роботи, автор цілком слушно наголошує на нестачі праць, в яких українська національна ідентичність вивчалась саме як продукт соціального конструювання в межах соціологічної науки. І саме тому намір дослідити роль державних інституцій, політичних акторів, в процесах самоконструювання національної ідентичності і тих дискурсивних наративів, які ви вивчали, пане Артуре, є методологічно виправданим і має потенціал наукової новизни. Заслугове схвалення емперичне підґрунття дослідження, в основному використано вторинний аналіз даних провідних українських соціологічних центрів, і також ви поєднуєте цей вторинний аналіз з контент-аналізом, критичним дискурс-аналізом публікацій Українського інституту національної пам'яті, що дійсно створює належну підставу для того, щоб ми говоримо про дослідження офіційних практик, державних практик, конструювання національної ідентичності. Це, звісно, підсилює ваш прикладний аналітичний потенціал роботи.

На чому я хотіла зосередити саме увагу стосовно таких зауважень, урахування яких могли б суттєво посилити науковий рівень дисертаційної роботи? Передусім, мені недостатньо було б можливості, скажімо, зазначити в вашій роботі такі практики, конструювання, як інтерналізація, хабіталізація. Тобто, чомусь ви ці механізми не прописуєте настільки чіткіше, наскільки мені б хотілося б побачити в цій роботі.

Звісно, передусім в тексті відчутна така надмірна описовість теоретичного огляду, тобто, значна частина підрозділу 1.1, вона являє собою таке розгорнуте реферативне викладення концепції різних авторів. Хоча такий огляд демонструє вашу еродіцію, він подекуди перевантажує текст і послаблює авторську позицію. Вже задавала запитання стосовно розмежування усіх аналітичних критерій, емперичних індикаторів, стосовно розмежування двох проектів, про які ви говорите – центрально-європейського, пострадянського. Це дійсно виглядає дуже продуктивно, але вимагає більш глибокого обґрунтування. Можливо, на рівні презентації, коли ви будете захищати свою роботу, то можливо чіткіше прописати ці критерії для того, щоб у комісії у слухачів склалося більш детальне враження про логіку побудови дисертаційної цієї роботи.

Хотілося б ще зосередити увагу на такому аспекті, що коли ми обговорюємо дисертаційне соціологічне дослідження, соціологічну роботу, важливо максимально витримувати таку аналітичну, можна сказати, науково-аналітичну дистанцію, тобто чітко розводити мову опису, інтерпретації та критики. Що означається? Що ви досить часто в роботі кажете про правильну національну ідентичність або нав'язування суспільству певного бачення державними інституціями, державними наративами. Але потрібно більше, скажімо так, витримувати оцю наукову дистанцію, тобто не робити інтерпретацію, що добре, а що погано. Тобто більш об'єктивно підходити до цих розмежувань. Ця категоричність окремих суджень у вас дещо присутня. Вони потребують більш додаткового джерельного підтвердження або, можна сказати, м'якшого формулювання більше, тобто не настільки категорично. Це особливо стосується

таких узагальнень про характер діяльності окремих інституцій, а також інтерпретації щодо гегемонії певного проекту ідентичності. Тобто тут або посилити аргументацію за рахунок конкретніших емпіричних індикаторів, або все-таки уникати цього оціночного судження.

В основному, як висновок, я можу сказати, що дисертаційна робота є актуальним самостійним науковим дослідженням, виконана на належному теоретичному методологічному рівні. Отримані результати мають наукове практичне значення для розвитку соціологічних досліджень з проблематики національної ідентичності. З урахуванням зазначених моїх побажань, ми вважаємо, що дисертаційна робота відповідає вимогам, які ставляться до дисертаційних досліджень і може бути рекомендована до подальшого розгляду та захисту у встановленому порядку.

В ОБГОВОРЕННІ ДИСЕРТАЦІЇ ЯБЛУНОВСЬКОГО А.В. ВЗЯЛИ УЧАСТЬ:

Кривошеїн В.В. Актуальність цієї роботи сьогодні надзвичайно велика. Кожен із виступаючих підкресливали, що сьогодні це надзвичайно актуальна тема, і в тому числі в рамках соціологічної науки, оскільки проблема української національної ідентичності, вона мультипредметна, міжпредметна і може розглядатися різними науковими дисциплінами. І дійсно в рамках соціологічної науки ця тема теж дуже популярна і дуже активно обговорюється, але Артур Володимирович зробив деякі акценти, цю широчезну тему намагався звужити, але, як ми сьогодні бачили, не завжди йому це вдавалося, бо матеріал дійсно дуже обширний, і звужити навіть до такого аспекту як модули трансформації української національної ідентичності, яка аналізується саме в рамках дискурсивних практик. Тобто це вже певне звуження, але це теж дуже широкий контекст, який вимагає дуже серйозної аналітичної роботи. На мою думку, Артур Володимирович з цим завданням впоровся, проявив свій високий рівень теоретичної підготовки, проявив здібності наукового дослідника, проведення вторинного аналізу соціологічних досліджень різних авторів, а також проведення власного соціологічного аналізу. Зокрема, контент-аналіз публікацій Українського інституту національної пам'яті і інших публікацій.

Тому я вважаю, що дисертація Яблунковського Артура Володимировича – «Українська національна ідентичність в практиках конструювання: модули трансформації в актуальних» реаліях може бути винесена на захист дисертації в спеціалізованій вченій раді. Вона є актуальною, представляє собою логічне завершене дослідження, є дійсно доказом наукової зрілості нашого здобувача, відповідає стандартам наукового рівня доктора філософії за спеціальністю 054.

Чи є ще бажані виступити? Якщо бажаних немає, то давайте перейдемо до обговорення висновку.

ВИСНОВОК

Актуальність теми дисертації.

Повномасштабне російське вторгнення 2022 року спричинило значні трансформації української національної ідентичності. Про це свідчать, зокрема, дані опитувань про ставлення українців до питань мови, історії, культури за зовнішньої політики.

Розглядаючи причини подібних змін, можна виявити, що вони були викликані не лише реакцією на російську агресію, але й практиками конструювання української ідентичності, що проводились рядом суб'єктів. Тому для розуміння трансформаційних процесів, що сталися з українською національною ідентичністю, необхідно розкрити особливості практик її конструювання.

Тематика української національної ідентичності в вітчизняній науці характеризуються нестачею ґрунтовних робіт, що аналізували б роль окремих соціальних суб'єктів у її конструюванні. Також існує обмежена кількість праць, що досліджували б цю б тематику в рамках соціологічної науки. Недостатньою є й кількість робіт, що аналізували б вплив повномасштабного вторгнення на українську національну ідентичність та її конструювання.

Тож актуалізація дослідницького інтересу щодо української національної ідентичності як продукту соціального конструювання пов'язана із необхідністю вирішення проблемної ситуації, яка полягає в протиріччі між необхідністю аналізу тенденцій трансформації змістовних характеристик цього феномену і відсутністю ґрунтовних теоретико-методологічних засад щодо отримання такого роду знання.

Затвердження теми та плану дисертації. Тема дисертації затверджена на засіданні Вченої Ради Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, протокол № 4 від 01.12.2022 р, уточнена за рішенням вченої ради факультету суспільних наук і міжнародних відносин ДНУ, протокол № 2 від 20.10.2025 р.. Науковою керівницею призначено Ходус О. В., д-р філос. наук, канд. соціол. наук, доц., професорку кафедри політології, соціології та публічного управління Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана на кафедрі політології, соціології та публічного управління Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри політології, соціології та публічного управління факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара та в межах наукових тем: «Українське суспільство в умовах цифрової трансформації: виклики, тенденції, можливості» (№ держреєстрації 0122U001290), «Особливості формування сталої (консолідованої) демократії в Україні: теоретико-методологічний, політико-інституційний та політико-комунікаційний виміри» (№ держреєстрації 0122U001332), а також відповідно до Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 31 грудня року, наступного після припинення або скасування воєнного стану в

Україні, затверджених постановою Кабінету Міністрів України № 476 від 30.04.2024 р.; Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2023 року, затверджених постановою Кабінету Міністрів України № 942 від 07.09.2011 р.; Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015; Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14.09.2020 р. №392/2020; Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.12.2023 р. № 1322.

Публікації та особистий внесок здобувача. Постановка і вирішення всього комплексу завдань та публікація результатів дослідження здійснені автором самостійно. Основні положення, висновки й рекомендації дисертації апробовано на 9 наукових конференціях. Окремі положення дисертації розглядалися на теоретичних семінарах кафедри політології, соціології та публічного управління Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (у 2024-2026 рр.).

Результати дисертації висвітлено у 10 публікаціях, із них: 3 – у виданнях, які входять до переліку наукових фахових видань України, 7 – у тезах / матеріалах доповідей на науково-практичних заходах.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що *вперше*:

- визначена специфіка української національної ідентичності як дискурсивного конструкту, що гуртується навколо таких «вузлових точок» як «мова», «історія», «культура» та «зовнішня політика», за визначення яких точиться символічна боротьба. Виявлено, що символічна боротьба відбувалась між двома проектами конструювання української національної ідентичності: «центрально-європейським» та «пострадянським», кожний з яких встановлював власні правила і коди інтерпретації зазначених «вузлових точок»;

- на підставі евристичних принципів соціального конструктивізму і теорії дискурсу вивлена специфіка української національної ідентичності як простору прагматичної активності різних «зацікавлених» суб'єктів, які мають різні інструментальні можливості в легітимації маркерів української національної ідентичності. Охарактеризована роль таких суб'єктів як держава та сукупність її інститутів, політичні партії та елітарні групи, організації громадянського суспільства, медіа, мережі інтелектуалів, релігійні організації, іноземні суб'єкти та родина;

- на підставі соціокультурного аналізу з'ясовані контекстуальні умови практик конструювання української національної ідентичності до початку російської агресії. Встановлено, що протягом всього цього періоду відбувалась символічна боротьба між прихильниками «центрально-європейського» і «пострадянського» проектів національного конструювання, жоден з яких не міг отримати ідеологічну гегемонію в суспільстві. Причина цього полягала у відсутності достатньої політико-адміністративної та символічної влади у представників кожного з цих проектів;

- з'ясовані основні трансформації, що сталися з українською національною ідентичністю та практиками її конструювання після російської агресії 2014 року та повномасштабного вторгнення 2022 року. Доведено, що ці події створили структуру можливостей для отримання гегемонії «центрально-європейським» проектом національного конструювання. Інструменталізувавши масове несприйняття дій Росії, представники цього проекту змогли отримати достатню політико-адміністративну та символічну владу та поширити в суспільстві своє бачення ідентичності;

- розкриті особливості державного (офіційного) конструювання української національної ідентичності в актуальних реаліях на прикладі аналізу практик Уповноваженого з захисту державної мови та Українського інституту національної пам'яті. З'ясовано, що діяльність мовного омбудсмена та УІНП направлена на створення «правильного» українця, що був повністю україномовним та підтримував «національно-визвольний» історичний наратив. Це мало б створити символічний кордон перед всім російським та забезпечити високий рівень лояльності громадян до своєї держави. Виявлено, що ключові практики мовного омбудсмена полягають в здійсненні всебічного контролю за мовною поведінкою громадян в всіх сферах суспільного життя та моніторингу скарг на порушення. УІНП же акцентує увагу на досягненні ідеологічної гегемонії, для якої він проводить та приймає участь в культурних заходах, здійснює діяльність в сфері культури, створює рекомендації та експертні висновки.

Удосконалено:

- типологію основних теоретико-методологічних підходів до вивчення національної ідентичності в соціо-гуманітарному знанні. Основний акцент зроблений на висвітленні особливостей сучасних конструктивістських підходів;

- розуміння історії вивчення української національної ідентичності у вітчизняній науці. Виявлені характерні риси та вплив соціального контексту на дослідження цієї теми;

Набули подальшого розвитку:

- класифікація основних суб'єктів, причетних до конструювання національної ідентичності. Підкреслена ключова роль національної держави в цьому процесі.

- систематизація ключових інструментів та пов'язаних з ними практик, які використовують держави в процесі національного конструювання. Серед них виділені націоналізація бюрократичного апарату, політика пам'яті, культурна та медійна політика, освітня політика та державна статистика.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у що сформульовані у дисертації висновки можуть бути використані:

- у практичній діяльності – органами державної влади, політичними партіями та громадськими організаціями для формування оптимальної політики ідентичності в актуальних реаліях;

- в освітньому процесі – при підготовці підручників, навчальних посібників та викладанні спеціальних курсів, присвячених проблемам української національної ідентичності та практикам її конструювання;

- у науково-дослідній роботі – для подальшого вивчення процесу конструювання української національної ідентичності та його впливу на різні аспекти суспільного життя, розробки нових теоретичних підходів і методик дослідження.

Список публікацій здобувача за темою дисертації

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Яблунівський А. В. Українська національна ідентичність: особливості дослідження у вітчизняній науці. *Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках*. 2023. 6(2). С. 100-109. DOI: <https://doi.org/10.15421/342330>.

2. Яблунівський, А. В. Національна ідентичність як дискурсивне утворення: основні суб'єкти конструювання. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2025. 28(5). С. 18-37. DOI: <https://doi.org/10.15421/172594>.

3. Яблунівський А. В. Державне конструювання української національної ідентичності в 1991-2014 роках: ключові особливості. *Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках*. 2025. 8(2). С. 149-157. DOI: <https://doi.org/10.15421/342552>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. A. Yablunovskiy, O. Khodus, O. Hurko. The linguistic factor of Ukrainian national identity: features of transformation. Modern scientific and technical research in the context of linguistic space (in English) : conference materials of the II All-Ukrainian scientific and practical conference of young scholars and students. Dnipro : Publisher Bila K. O. 2023. P. 170-172.

2. Яблунівський А. В. Стан української національної ідентичності під час війни: про що свідчать соціологічні опитування. (2023). Придніпровські соціологічні читання : збірка матеріалів VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції. (м. Дніпро, 6 жовтня 2023 року). Дніпро: Видавничо-поліграфічний дім «Формат А+». 2023. С. 121-123.

3. Яблунівський А. В. Ефект гуртування навколо прапора: особливості динаміки в українському контексті. Розвиток основних напрямів соціогуманітарних наук: проблеми та перспективи : збірник матеріалів X Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Кам'янське, 16 – 17 травня 2024 р). 2024. С. 99-101.

4. Яблуновський А. В. Ставлення українців до ядерних загроз: аналіз даних опитувань. Радіаційна та ядерна безпека у контексті Української формули миру : збірка матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 24 травня 2024 року). 2024. С. 32-34.

5. Яблуновський А. В. Україномовний YouTube як засіб конструювання національної «уявленої спільноти». Придніпровські соціологічні читання : збірка матеріалів IX Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Дніпро, 18 жовтня 2024 року). Дніпро: Видавничо-поліграфічний дім «Формат А+». 2024. С. 79-81.

7. Яблуновський А. В. Переписи населення як інструмент конструювання української ідентичності. Соціальні теорії та практики в контексті сучасної культури : збірка матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 25 квітня 2025 року). Дніпро: Видавничо-поліграфічний дім «Формат А+». 2025. С. 97-100.

9. Яблуновський А. В. Тенденції державного конструювання української національної ідентичності: вплив війни. Придніпровські соціологічні читання : збірка матеріалів X Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 4 грудня 2025 року). Дніпро : Видавничо-поліграфічний дім «Формат А+», 2025. С. 133–136.

На підставі заслуховування та обговорення доповіді Яблуновського Артура Володимировича про основні положення дисертаційної роботи, питань та відповідей на них

УХВАЛИЛИ:

1. Підготовлена аспірантом : Яблуновським Артуром Володимировичем дисертація є завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що розв'язують конкретне наукове завдання у галузі соціології. Дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів № 44 від 12.01.2022 р. (в редакції 01.01.2024 р.) та може бути винесена на розгляд Вченої ради Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара для розгляду питання про утворення спеціалізованої вченої ради для разового публічного захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 054 Соціологія.

2. Рекомендувати дисертаційну роботу Яблуновського Артура Володимировича на тему «Українська національна ідентичність в практиках конструювання: модуси трансформації в актуальних реаліях» до захисту в разовій

спеціалізованій вченій раді на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 054 Соціологія.

3. Клопотати перед Вченою радою університету розглянути питання про створення спеціалізованої вченої ради для проведення разового захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 054 Соціологія у такому складі:

ВІДОМОСТІ

про членів спеціалізованої вченої ради для разового захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 054 Соціологія аспіранта Яблуновського Артура Володимировича на тему: «Українська національна ідентичність в практиках конструювання: модули трансформації в актуальних реаліях» у Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові	Місце основної роботи, підпорядкування, посада	Науковий ступінь, шифр, назва спеціальності, за якою захищена дисертація, рік присудження	Вчене звання (за спеціальністю, кафедрою), рік присвоєння	Наукові публікації, опубліковані за останні п'ять років, за науковим напрямом, за яким підготовлено дисертацію здобувача
1	2	3	4	5	6
1.	Кривошеїн Віталій Володимирович (голова)	Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України, декан факультету суспільних наук і міжнародних відносин	доктор політичних наук, 23.00.01 – теорія та історія політичної науки, 2010, Україна	професор (по кафедрі соціології), 2014 р., Україна	1. Likarchuk D., Kostyrya I., Koval O., Datsenko V., Kryvoshein V. Peculiarities of the use of political mediation in the Russian-Ukrainian war: principles of application and problems of solution. <i>Cuestiones Politicas</i> . 2022. Vol. 40, № 75. P. 285-298. (Web of Science). DOI: https://doi.org/10.46398/cuestpol.4075.19 . 2. Іваненко В., Кривошеїн В. Державна політика пам'яті в сучасній Україні в умовах інформаційної війни (2014-2021 рр.). <i>Грані</i> . 2022. Т. 25, № 2. С.

1	2	3	4	5	6
					<p>16-21. (фахове видання, категорія Б). DOI: https://doi.org/10.15421/172218.</p> <p>3. Кривошеїн В., Денисенко Д., Балійчук В. Зміни в системі цінностей громадян України зі статусом внутрішньо переміщених осіб. <i>Грані</i>. 2024. Т. 27, № 2. С. 101-108. (фахове видання, категорія Б). DOI: https://doi.org/10.15421/172437.</p>
2.	Бойко Вікторія Анатоліївна (рецензент)	Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України, доцент кафедри політології, соціології та публічного управління	кандидат соціологічних наук, 22.00.01 – теорія та історія соціології, 2002 р., Україна	доцент (по кафедрі галузевої соціології), 2006 р., Україна	<p>1. Stadnik O., Khodus O., Gaivoronska T., Vaniushyna O., Boiko V., Dievochkina N. The problematics of value orientations in the discourse of contemporary Ukraine. <i>Brazilian Journal of Education, Technology and Society (BRAJETS)</i>. 2025. Vol. 18 (se 1). P. 224-233. (Web of Science). DOI: http://dx.doi.org/10.14571/brajets.v18.nse1.224-233.</p> <p>2. Boiko V., Pogrebnaaya V., Khodus O., Dievochkina N., Vaniushyna O., Voroniuk I. Problems of ukrainian society' information security under the conditions of martial law. <i>AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research</i>. 2023. Vol. 13 (2, Special Is.). P. 44-77. (Web of Science). DOI: https://doi.org/10.14571/br</p>

1	2	3	4	5	6
					<p>ajets.v18.nse1.224-233. 3. Размолодчикова І.В., Кривошеїн В.В., Бойко В.А. Вплив цифрових комунікаційних платформ на соціальну взаємодію та психологічний добробут населення України. <i>Габітус</i>. 2025. Вип. 79, т. 1. С. 141-146. (фахове видання, категорія Б) DOI: https://doi.org/10.32782/hbts.79.1.26.</p>
3.	Гудзенко Оляся Зеновіївна (рецензент)	Дніпровський національний університет імені Оляся Гончара Міністерства освіти і науки України, доцент кафедри політології, соціології та публічного управління	кандидат соціологічних наук, 22.00.01 – теорія та історія соціології, 2012 р., Україна	доцент (по кафедрі соціології), 2015 р., Україна	<p>1. Ніколенко В., Гудзенко О. Культурний капітал і соціальна система та їх значення для (пост)модернізації <i>українського суспільства. Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках</i>. 2025. Т. 8 (2). С. 131-138. (фахове видання, категорія Б) DOI: https://doi.org/10.15421/342550.</p> <p>2. Гудзенко О.З., Кімлик Р.С. Онлайн-активізм у процесах самоорганізації українців в умовах воєнного стану. <i>Габітус</i>. 2025. Вип. 78, т. 2. С. 9-14. (фахове видання, категорія Б) DOI: https://doi.org/10.32782/hbts.78.2.1.</p> <p>3. Гудзенко О., Щєпова Д. Цифрова нерівність як стратифікаційний модус інформаційного суспільства. <i>Епістемологічні</i></p>

1	2	3	4	5	6
					<p>дослідження в філософії, соціальних і політичних науках. 2022. Т. 5 (2). С. 96-103. (фахове видання, категорія Б) DOI: https://doi.org/10.15421/342225.</p>
4.	Лісеєнко Олена Василівна (опонент)	ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» Міністерства освіти і науки України, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності	доктор соціологічних наук, 22.00.04 – спеціальні та галузеві соціології, 2010 р., Україна	професор (по кафедрі соціології), 2013 р., Україна	<p>1. Борінштейн Є., Атаманюк З., Лісеєнко О. Здоровий спосіб життя як стратегія соціокультурного розвитку суспільства. <i>Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку</i>. 2025. Вип. 51. С. 426-433. (фахове видання, категорія Б) DOI: https://doi.org/10.35619/ucpmk.51.1080.</p> <p>2. Лісеєнко О.В. Аксіологічний вимір трансформації української ментальності. <i>Перспективи. Соціально-політичний журнал</i>. 2024. № 3. С. 86-91. (фахове видання, категорія Б) DOI: https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2024.3.11.</p> <p>3. Лісеєнко О.В. Українська національна ментальність: ціннісні зрушення в умовах сучасності. <i>Перспективи. Соціально-політичний журнал</i>. 2022. № 2. С. 140-145. (фахове видання, категорія Б) DOI: https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2022.2.17.</p>

1	2	3	4	5	6
5.	Комих Наталія Григорівна (опонент)	Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України, завідувач кафедри психології, соціології та педагогіки	кандидат соціологічних наук, 22.00.04 – спеціальні та галузеві соціології, 2006 р., Україна	доцент (по кафедрі соціології), 2008 р., Україна	<p>1. Комих, Н. (2024). Дискурси соціальної пам'яті в умовах російсько-української війни: теоретико-методологічні засади дослідження. <i>Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ</i>. 2024. Вип. 1. С. 94-99. (фахове видання, категорія Б) DOI: https://doi.org/10.31733/2078-3566-2024-1-94-99.</p> <p>2. Комих, Н. (2024). Віртуальна реальність в житті курсанта: рефлексія за результатами дослідження. <i>Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ</i>. 2024. Вип. 2. С. 305-310. (фахове видання, категорія Б) DOI: https://doi.org/10.31733/2078-3566-2024-2-305-310.</p> <p>3. Комих, Н.Г. (2023). Блогосфера як актор комунікативного поля війни: проблема розмитості експертності. <i>Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ</i>. 2023. Вип. 2. С. 82-89. (фахове видання, категорія Б) DOI: https://doi.org/10.31733/2078-3566-2023-2-82-89.</p>

Результати відкритого голосування:

«За» – 14,

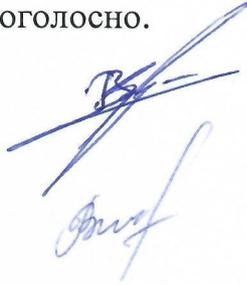
«Проти» – 0,

«Утримались» – 0.

Рішення прийнято одноголосно.

Головуючий

Секретар

Віталій КРИВОШЕЇН

Вікторія ВЕРШИНА